

Petőfi-anziksok

Képeslapok Petőfi elkallódott levelesládájából

Írta és szerkesztette:

Németh Ervin

Szereplők

Petrovics – Petőfi **Papp Attila**

Borbála, Júlia **Molnár Anikó**

Narrátor, Balog, Ezredes,
Kerényi, Egressy **Marosszéki Tamás**

Soproni Petőfi Színház
2023–2024

Petőfi-anziksok

Képeslapok Petőfi elkallódott levelesládájából

Zenei futamok, alatta a narrátor vezeti föl a témát

NARRÁTOR: Petőfi-anziksok. Ezt a címet adtuk az itt következő játéknak. Az anziksok – képes üdvözlőlappal, többnyire az adott hely nevezetességeinek rajzos, később fényképes ábrázolással. Az 1870-es évek tájékán jött divatba. A most közszemlére tett Petőfi-anziksok tehát egytől egyig hamisítványok. Vagy mégsem? Döntse el ki-ki maga. Három képeslapköteget emelünk ki a Petőfi család elképzelt levelesládájából...

Zenei futam alatt megszólaló vers

PETŐFI: Halhatatlan a lélek, hiszem,
De más világba nem megy át,
Csak itt lenni a földön marad,
A földön él és vándorol.
Többek közt én, emlékezem,
Rómában Cassius valék,
Helvéciában Tell Vilmos,
Párizsban Desmoulins Kamill...
Itt is leszek tán valami.

NARRÁTOR – BALOG: **Aszód, 1837 kora nyarán.** – Ezennel tudtára adatik minden rendű és rangú lakosnak, hogy a Balog István direktor úr – azaz jómagam – vezérlete alatti színésztársaság az elkövetkezendő egy hétben jobbnál jobb vígjátékokkal mulattatja Aszód városának ifjait és vénjeit. Holnap este a Nagy világ divatja, avagy A' pesti korhely pajtások című vígjáték adatik. A társulat a főtéri korcsma udvarán várja a nagyérdeműt.

Zenei futam: (énekel)

Hortobágyi kocsmárosné, angyalom,
Tegyen ide egy icce bort, hadd iszom,
Debrecentől nagy Hortobágy messze van,
Debrecentől Hortobágyig szomjaztam.

BALOG: Meg Hortobágytól Aszódig is, a nemjóját! Kocsmáros, egy jó adag sültet meg mellé egy kupa bort, de a jobbik fajtából!

PETROVICS: *(a színészekhez lép)* Üdvözlöm a Hölgyeket, Urakat! Magok lennének az a vándorszínész társaság?

BALOG: *(magához inti)* Köszöntöm az ifiurat! Balog István lennék. És magában kit tisztelhetek?

PETROVICS: Petrovics... Petrovics Sándor – afféle diák, meg... költő lennék.

BALOG: *(a Kocsmárosnak)* Egy kupa bort a mi költőnknek is! Ne törődjék a kontómmal, majd a ma esti előadás bevételéből kitelik. *(Petrovicsnak)* Hanem maga... mi járatban errefelé?

PETROVICS: *(szabódva)* Borbála... László Borbála színésznővel szeretnék pár szót váltani...

BALOG: A Borikával? Aztán mért akar vele beszélni az ifiúr?

PETROVICS: Ez hadd maradjon az én titkom...

BALOG: *(nevetve kacint)* Ohóóóó! *(Borihoz)* Borikám, egy fiatalúr keresi. *(Leül a színészei közé)*

BORI: *(előre jön)* Á, ön az, fiatalember? Mintha már láttam volna magát valahol.

PETROVICS: Minden előadásukon ott vagyok, kedves...

BORI: Borbála.

PETROVICS: Kedves Borbála. Maga nagyszerűen játszik. Igazán tetszik nekem...

BORI: *(kacéran)* Ezt hogy értsem, fiatalúr?

PETROVICS: Úgy értem... a szerepei. Meg hát... maga is.

BORI: Fiatalúr, csak nem...

PETROVICS: Szerelmes vagyok magába...

BORI: *(nevet)* S erre én mit mondjak most?
PETROVICS: *(hevesen)* Mondja azt, hogy boldog pár lehetnénk! Mondjon igent!
BORI: *(kétkedően)* Igen? És mégis: mi a maga foglalkozása?
PETROVICS: Költő lennék.
BORI: *(felcsillan a szeme)* Darabokat is ír?
PETROVICS: *(rávágja)* Azokat is. *(Bizonytalanabbul)* Próbálgatok...
BORI: Írna nekem is egyet?
PETROVICS: Hát hogyan ne?!
BORI: Tudja, amelyikben én lennék a főszereplő!
PETROVICS: *(letérdel Bori elé, megragadja a kezét)* Boldog örömmel, Borbála, csak legyen a feleségem!
Ha kell, megszöktetem magát!
BORI: *(kihúzza a kezét)* S mondja, fiatalember, mennyit fizetnek magának egy ilyen darabért?
PETROVICS: Ha már híres költő leszek, akkor sokat...
BORI: *(fanyalogva távolabb lép)* De most még nem az, ugye?
PETROVICS: *(mintha nem hallaná az előbbieket)* Még a bécsi színházba is elvihetném...
BORI: *(elmenőben hirtelen visszafordul)* Hogy is áll azzal a darabírással, fiatalember?
PETROVICS: Hát még csak a...
BORI: *(kissé hidegen)* No, ha készen van, majd szóljon!

Zenei futam, alatta a vers szól

BORBÁLA: Diák korában Petrovics Sanyi
(Kíró! manapság annyit hallani)
Úgy döntött, hogy vándorszínész leszen,
Hiszen
Mit ér
A fej, mit nem övez babér?
Amint mondom, mit nem övez babér.

BALOG: Tüstént egy társulathoz ment tehát
Hol kérelmét nevetve hallgaták,
S szintúgy nevetve válaszolnak is:
„Na, kis
Komám,
Előbb légy túl az iskolán,
Amint mondom, légy túl az iskolán.”

BORBÁLA: De Sándorunk csöppet sem búsula,
Úgyis csak nyűg vala az iskola –
Kinek elméjét, lelkét egyaránt
A láng
Füti,
Ugyan mit oktatnak neki?
Hát kérdem én, mit oktatnak neki?

PETROVICS: „Kinek keblébe lángfolyam tolul,
Minek tanuljon az, direktor úr?
Az minden földi iskolát kijárt!”

BORBÁLA: Kiált,
S Aszód
Vígán visszhangozá a szót,
Amint mondom, visszhangozá a szót.

De mámor perce, mért vagy oly rövid?
Meghalla mindent hegyről tövig

A zord atya, s mert lágyszivűbb a kor
Akkor
Se volt,
Elverte gyermekén a port,
Amint mondom, elverte rajt a port.

A zenei futam lezár

NARRÁTOR: **1840 tavaszán, Sopronban...**

EZREDES: Kísérjék be az őrizettest! Ön Alexander Petrovics közlegény?

PETŐFI: Igen, én lennék.

EZREDES: Hol volt ön 1840. február 18-án este?

PETŐFI: Kimenőm volt.

EZREDES: Kimenője volt! És kitől kapott engedélyt rá?

PETŐFI: Nem kaptam engedélyt.

EZREDES: Vagy úgy. No és... merre járt?

PETŐFI: Személyes dolog.

EZREDES: Szabadna tudnom, mit csinált?

PETŐFI: Egy... koncerten voltam.

EZREDES: *(kajánul)* Ön adta talán? Egy... helyre kis barnának?

PETŐFI: Nem, nem erről van szó.

EZREDES: Á, akkor talán hallgatta... És mely neves művészt tisztelt meg a jelenlétével?

PETŐFI: Liszt Ferenc volt az.

EZREDES: Vagy úgy. Azt hallottuk, Horatiust is kedveli. Talán még őrszolgálat közben is belé-belélapoz. *(gúnyosan)* Minden órának leszakaszd virágít... Hallgat?

PETŐFI: Nem tagadom.

EZREDES: *(elgondolkozik)* Hm. A végzést később hozzuk tudomására. Elmehet.

Zenei futam

PETROVICS: Jár nagy léptekkel föl s alá
A katona az őrhelyen,
És számlálgatja lépteit;
Kínjában mást mit is tegyen?
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Zenei futam, majd Petőfi mögé lép Júlia, átöleli.

Petőfi leteszi a zeneszerszámot, és ölébe veszi Júliát.

NARRÁTOR – KERÉNYI: *(kezében egy levéllel olvas)* **Koltó, 1847. szeptember 15-én.**

PETŐFI: Hát, amíce, megházasodtam... Kedves öcsém, Frigyes, te, mint afféle nőtlen siheder, nem tudhatod...

KERÉNYI: *(a levelet olvassa)* ...de hidd el nekem, hogy így feleség oldalánál a pipafüsttöbbet ér, mint egy egész bámuló világnak tömjénfüstje...

PETŐFI: ...kivált, ha olyan a feleség, mint ez az én kis barnácskám itt...

KERÉNYI: ...Esküvőnk középkori regényességgel ment végbe: az erdődi vár kápolnájában korán reggel. Amint az esküvői hókusz-pókusznak vége lett, rögtön kocsira ültünk, s vágattunk ide Koltóra. Barátom átengedte lakását, hogy itt töltsük a mézesheteket...

PETŐFI: ...s itt töltjük... már azt talán csak nem kérdezed, hogy boldogan-e vagy sem?

JÚLIA: Csak mióta asszony vagyok, ismerem az élet legedesebb örömeit és legkeserűbb bánatát. Több sötét holló szállt el múltam egén, mint vidító, nyájasan éneklő madár, csak utójjára szállt fölém a fűlmile. *(Végigsimít Petőfi arcán)* Észrevétlenül közelgett a vész reám és csattogó madárkámra, dúlt a vihar,

hogyan elválasszon minket. Végre aztán elült a vész haragja, s mi ketten: én és a fűmile elszálltunk, és örökre egymáséi lettünk...

PETŐFI: Most pedig érd be ezzel a kevéssel, édes barátom, legjobb szándékom mellett sem írhatok többet, mert...

Júlia, kibontakozik az ölelésből, ránevet Petőfire, hátra lépve kinéz az ablakon

KERÉNYI: *(olvas)* ...mert feleségem minduntalan a nyakamba borúl, vagy én az övébe... ami mindegy; a vége csak az, hogy nem írhatok. Egyedül vagyunk, azért ölelkezünk...

PETŐFI: Akár hiszed, barátom, akár nem, de az idő halad! Oly én házasságunk már! (öt hetes)...

KERÉNYI: ...maholnap talán már bölcső jön a házba s utána nemsokára koporsó. Egyebet se teszünk, csak születünk és halunk. Boldogok az asztalos mesteremberek, mert övék a haszonok országa! *(Nevet)*

PETŐFI: *(kezébe vesz egy papírlapot)* Kinn a szél olyanokat sóhajt, mint kovácsműhelyben a fuvó; én ma már vágtam egy verset...

JÚLIA: *(háttal az ablaknál)* Az előttem fekvő tájat nézem, mint hal ki rajta lassan-lassan fű és virág, fa és bokor. Olyat érzek, mintha életemnek egy igen szép, de régen-régen elvesztett öröméről gondolkodnám, melynek édességét és keserűségét egyformán az utósó csöppig kiittam már, és többé se jót, se rosszat nem várhatok belőle.

PETŐFI: Megvallom, ilyen ostobaságot nem tettem föl magamról, hogy házasságom első heteiben verseljek. Sokszor mondtam magamnak: „ugyan mit firkálsz, te számár, hát nem jobb volna, ha addig a feleségedet ölelnéd?”

KERÉNYI: *(olvas)* Beszél a fákkal a bús őszi szél,
Halkan beszélget, nem hallhatni meg;
Vajon mit mond nekik? beszédire
A fák merengve rázzák fejüket.
Dél és est között van az idő, nyújtózom
A pamlagon végig kényelmesen...

PETŐFI: Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.
Egyik kezében édes szendergőm
Szelídeden hullámzó kebele,
Másik kezében imakönyvem: a
Szabadságháborúk története!
Minden betűje üstökös-sillagként
Nyargal keresztül magas lelkemen... *(lehajtja a fejét, elalszik)*

KERÉNYI: *(olvas)* Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.
Hány drága élet hullt már érted el,
Oh szent szabadság! és mi haszna van?
De lesz, ha nincs: tiéd a diadal
Majd a csatáknak utósóiban, ...
...Vérpanoráma leng előttem el,
A jövő kor jelenései,
Saját vérök tavába fűlnak bé
A szabadságnak ellenségei!... *(Petőfi kezéből kihull a lap)*
Egy kis mennydörgés szívem dobogása,
S villámok futnak által fejemen, *(Júlia átöleli az alvó Petőfit)*
S keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Júlia felveszi a lapot, nézi hosszan

JÚLIA: *(olvas)*

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a világ, eliramlik az élet...
Ülj, hitvesem, ülj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhatsz-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könnyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Csend.

NARRÁTOR: **Az utolsó anziksz – Mezőberény, 1849 júliusa**

Erőtéljes kopogás

JÚLIA: *(riadtan)* Ki lehet az? Még fölveri a gyereket...

PETŐFI: Juliskám, bárki légyen is, nyiss ajtót!

Egressy lép be

PETŐFI: *(elé siet, megöleli)* Gábor! Egressy Gábor! Öreg cimborám, mitévő vagy errefelé? Játsszotok talán?

EGRESSY: *(szomorúan)* Nem játék ez, Sándor. Egyáltalán nem játék.

PETŐFI: *(Júliának)* Juliskám, hozz valamit inni a vendégnek! *(Miután Júlia kimegy)* Na, áruld már el, mi járatban vagy! Ülj le minálunk!

EGRESSY: Nem lehet. Sietős a dolgom. Bem tábornok üzenetét hozom Szebenből. Szüksége van rád.

JÚLIA: *(visszajön, meghallja az utolsó szavakat)* Nekünk épp akkora szükségünk van Sándorra. Nekem... és Zoltánkának...

EGRESSY: Júlia! A hadsereg Petőfi nélkül olyan, akár a félkarú óriás...

JÚLIA: *(ingerülten)* És Sándor legyen a másik karja...

PETŐFI: Na, igyunk!

EGRESSY: *(keményen)* Indulnom kell. Mit jelenthettek a tábornok úrnak?

PETŐFI: *(kezébe fogja Júlia kezét)* Nem kell soká várnia.

Zenei futam (versszöveggel)

- EGRESSY: *(énekel)* Szegény legény vagyok,
Nincs semmi vagyonom;
Szívem sem az enyém,
Rég birja galambom.
- PETŐFI: *(énekel)* Életemet pedig
Hazám, te szent hazám,
Kész áldozat gyanánt
Tenéked áldozám.
- PETŐFI és EGRESSY: Ami még megmaradt:
Te szűz becsületem,
Magammal viszlek el,
Te sírba szállsz velem.
- JÚLIA: Szörnyű idő, szörnyű idő!
S a szörnyűség mindegyre nő.
Talán az ég
Megesküvék,
Hogy a magyart kiirtja.
Minden tagunkból vérezünk,
Hogy is ne? villog ellenünk
A fél világnak kardja.
- EGRESSY: És ott elől a háború
Csak a kisebb baj; szomorúbb,
Mi hátul áll,
A döghalál.
Be kijutott a részed
Isten csapásiból, o hon,
Folyvást arat határidon
Két kézzel az enyészet.
- PETŐFI: Egy szálig elveszünk-e mi?
Vagy fog maradni valaki,
Leírni e
Vad fekete
Időket a világnak?
S ha lesz ember, ki megmarad,
El tudja e gyászdolgokat
Beszélni, mint valának?
- S ha elbeszéli úgy, amint
Megértük ezeket mi mind:
Akad-e majd,
Ki ennyi bajt
Higgyen, hogy ez történet?
És e beszédet nem veszi
Egy örült, rémülésteli,
Zavart ész meséjének?

Zenei futam: orosz népdal (Ívuska)

NARRÁTOR: Az utolsó utáni anziksz: Barguzin, 1863. január 30. – Petőfi Sándor öregkori költeménye Arany Jánosnak – Petőcz András tollából

PETŐFI: Imádott Jankóm,
bántá kezemet
mindenféle görcs,
nem írtam neked,
barátom, ezért.

Nu ládná, öreg,
rég egy mosolyért
tudtam már verset!
Ma meg, ha muszáj,
kapok kegyelmet.

Legyél csak boldog!
Rebélió ne
nyugtalanítson,
s keresni engem
nem kellene.

Gyönyörű tájék!
Boldogan élem
szentté válásom
után napjaim
itt, Barguzinban.

Zenei lezárás.

NARRÁTOR: A legeslegutolsó anzikszot mindenkinek személyesen továbbította Petőfi. Ehhez kattinsatok a soproniszinhaz.hu honlapunkra, ahonnan a Színházi nevelési program menüpont alól előbukkan a Színházi játékok diákoknak fül. Ott már vár benneteket a legeslegutolsó anziksz. Eredményes kattintást, jó játékot kívánunk!

* * * * *